

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

BIBLIOGRAFI

RUJUKAN UTAMA

Al-Qur'an al-Karim

Tafsir Pimpinan ar-Rahman kepada Pengertian al-Quran, Kuala Lumpur: Jabatan Perdana Menteri, Bahagian Agama.

Al-Qur'an dan Terjemahannya, Jakarta: Yayasan Penyelenggara Penterjemah/Pentafsir Al-Qur'an.

BUKU-BUKU RUJUKAN BAHASA INGGERIS

Abdul Halim Nasir, 1984, **Mosques of Peninsular Malaysia**, Kuala Lumpur: Berita Publishing Sdn. Bhd.

Abrams, Harry N., 1992, **The Art of Islam Masterpieces from the Metropolitan Museum of Art New York**, New York: Inc., Publishers.

Al-Baba, Kamil, 1983, **Rouh Al-Khatt Al-'Arabi (The Spirit of Arabic Calligraphy)**, Beirut, Lebanon: Dar El-Ilm Lil-Malayin dan Dar Lubnan Publishers.

Ali Shariati (ed.), 1980, **Art Awaiting The Saviour**, (diterjemahkan daripada bahasa Parsi oleh Homa Fardjadi), Houston: Free Islamic Literatures Incorporated.

Arnold, T.W., 1968, **The Preaching of Islam**, Lahore: Ashraf Press.

Braudel, Fernand, 1994, **History of Civilizations**, New York: Allen Lane Penguin Press.

Buckner, Robin, 1995, **Art and Design, Book One**, Australia: McGraw-Hill Book Company Australia Pty Limited.

Casparis, J.G. de, 1980, **Amat Majnun Tombstone at Pengkalan Kempas**, Vol. 53, Pt. I. JMBRAS.

Darby, Michael, 1983, **The Islamic Perspective: An Aspect of British Architecture and Design in the 19th Century**, London: A World of Islam Festival Trust Publication.

Gaur, Albertine, 1994, **A History Of Calligraphy**, London: The British Library.

Issam el-Said dan Ayse Parman, 1976, **Geometric Concepts in Islamic Art**, England: / Scorpion Publishing Limited and World of Islam Festival Trust.

J. Du Ry, Carel, 1970, **Art of Islam**, (diterjemah dari bahasa Dutch oleh Alexis Brown), New York: Harry N. Abrams Incorporated New York.

Kuhnel, Ernst, 1970, **Islamic Art**, diterjemahkan ke dalam Bahasa Inggeris dari Bahasa German oleh Katherine Watson, London: G.Bell & Sons.

Muhammad Abdul Jabbar Beg, 1977, **Fine Arts In Islamic Civilization**, Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia.

Muhammad Abdul Jabbar Beg, **Perspectives of Civilization**, Kuala Lumpur: University of Malaya Press.

Othman Mohd. Yatim, 1995, **Islamic Art**, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Ritchie, A.D., 1945, **Civilization, Science and Religion**, London: Penguin Books.

Safadi, Yasin Hamid, 1978, **Islamic Calligraphy**, London: Thames and Hudson Limited.

Schimmel, Annemarie, 1984, **Calligraphy and Islamic Culture**, United States of America: New York University Press.

Sheppard, Mubin, 1965, **A Short History of Negri Sembilan**, Singapore: Eastern University.

S.M. Imamuddin, 1983, **Arabic Writing and Arab Libraries**, London: Ta Ha Publishers.

Syed Muhammad Naquib al-Attas, 1975, **Comments on the Re-examination of al-Raniri's Hujjatu'l-Siddiq: A Refutation**, Kuala Lumpur: Muzium Negara.

Syed Muhammad Naquib al-Attas, 1970, **The Mysticism of Hamzah Fansuri**, Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.

Toynbee, Arnold, t.t, **A Study of History**, Vol. 1934-61, London: Oxford University Press.

Wilson, Eva, 1991, **Islamic Designs**, London: British Museum Publications.

Zakaria Ali, 1994, **Islamic Art In Southeast Asia 830 A.D.-1570 A.D.**, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

BUKU-BUKU RUJUKAN BAHASA MELAYU

A. Aziz Deraman (ed.), 1978, **Beberapa Aspek Pembangunan Kebudayaan Kebangsaan Malaysia**, Kuala Lumpur: Bahagian Kebudayaan, Kementerian Kebudayaan, Belia dan Sukan.

Abdul Karim Husain (Drs.), 1971, **Khat Seni Kaligrafi**, Jakarta: Menara Kudus.

Abdul Rahman Rukaini, "Nota Ringkas Mengenai Islam Di Alam Melayu", dalam Jazamuddin Baharuddin (ed.), 1980, **Islam Di Malaysia**, Kuala Lumpur: Persatuan Sejarah Malaysia.

Abustarim Yaacob, "Matawang Kelantan", dalam Dato' Nik Mohamed bin Nik Mohd Salleh (ed.), 1995, **Warisan Kelantan XIV**, cet. pertama, Kota Bharu: Penerbit Perbadanan Muzium Negeri Kelantan.

Ahmad Shalaby, 1970, **Sejarah dan Kebudayaan Islam 1**, (terjemahan), Singapura: Pustaka Nasional Pte. Ltd.

Ali Akbar, 1995, **Kaedah Menulis dan Karya-Karya Master Kaligrafi Islam**, Jakarta: PT Pustaka Firdaus.

Ali Al-Quraisiy, 1996, **Malik bin Nabi dan Pergolakan Sosial 2**, (terjemahan), Kuala Lumpur: Yayasan Dakwah Islamiah Malaysia (YADIM).

Amat Juhari Moain, 1996, **Sejarah Aksara Jawi**, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Asmah Haji Omar, "Susur Galur Bahasa Melayu Dalam Gelombang Tamadun", dalam Ismail Hussein, A. Aziz Deraman dan Abd. Rahman Al-Ahmadi (ed.), 1993, **Tamadun Melayu**, Jilid Dua, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

C. Israr, 1985, **Dari Teks Klasik Sampai Ke Kaligrafi Arab**, Jakarta: Yayasan Masagung.

Engku Ibrahim Ismail dan Abdul Ghani Shamsuddin, 1992, **Konsep Seni Dalam Islam**, cet. pertama, Kuala Lumpur: Akademi Pengajian Melayu, Universiti Malaya.

Hashim bin Awang (ed.), 1992, **Pesaka VII**, Terengganu: Lembaga Muzium Negeri Terengganu.

Hashim Musa, 1997, **Epigrafi Melayu: Sejarah Sistem Tulisan Dalam Bahasa Melayu**, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

H. M. Bukhari Lubis (ed.), 1998, **Pesona Seni Khat**, Petaling Jaya: Persatuan Seni Khat Kebangsaan (PSSK).

Ismail Hamid, 1991, **Masyarakat dan Budaya Melayu**, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Ismail Hamid, 1985, **Pengantar Sejarah Umat Islam**, Kuala Lumpur: Heinemann (Malaysia) Sdn. Bhd.

Isma'il R. al-Faruqi dan Lois Lamya al-Faruqi, 1992, **Atlas Budaya Islam**, (diterjemahkan ke dalam Bahasa Melayu dari Bahasa Inggeris oleh Mohd. Ridzuan Othman, Mohd Sidin Ishak dan Khairuddin Harun), Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Israr, 1955, **Sedjarah Kesenian Islam**, Djakarta: P.T. Pembangunan.

Lutpi Ibrahim, 1993, **Antologi Pemikiran Islam**, cet. pertama, Shah Alam: HIZBI Sdn. Bhd.

Mahayuddin Haji Yahaya, 1998, **Islam Di Alam Melayu**, cet. pertama, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Mana Sikana, 1996, **Falsafah dan Seni Kreatif Melayu**, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Manja Mohd. Ludin dan Ahmad Suhaimi Hj. Mohd Nor, 1995, **Aspek-Aspek Kesenian Islam**, cet. pertama, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Mat Rofa Ismail, 1994, **Mantik, Matematik dan Budaya Ilmu**, Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.

Mohammed Yusof Abu Bakar, “Bentuk-Bentuk Seni Khat”, dalam H.M Bukhari Lubis (ed.), 1998, **Pesona Seni Khat**, Petaling Jaya: Persatuan Seni Khat Kebangsaan (PSKK).

Mohd. Jamil Mukmin, 1992, **Sejarah Perkembangan Islam**, Kuala Lumpur: Nurin Enterprise.

Muhammad ‘Uthman El-Muhammady, 1976, **Peradaban Dalam Islam**, cet. pertama, Kota Bharu: Kelantan, Pustaka Aman Press.

Muhani Haji Abdul Ghani, 1988, **Teman Belajar Jawi**, Petaling Jaya: Penerbit Fajar Bakti.

Mustafa Haji Daud, 1994, **Kesusasteraan Dalam Tamadun Islam**, Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors Sdn. Bhd.

Mustafa Haji Daud, 1991, **Tamadun Islam**, Kuala Lumpur, Utusan Publication & Distributors.

Mustafa Mohd. Isa, 1999, **Sastera Melayu Klasik Bercorak Islam**, Kuala Lumpur: Universiti Sains Malaysia dan Utusan Publications & Distributors Sdn. Bhd.

Othman Mohd Yatim (Prof. Madya. Dr.), 1989, **Warisan Kesenian Dalam Tamadun Islam**, cet.pertama, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Rahmah Haji Bujang, “Kesenian Melayu dan Hikmah Semiotik”, dalam Hashim Awang AR, Zahir Ahmad dan Zainal Abidin Borhan (ed.), 1998, **Pengajian Sastera Dan Sosiod budaya Melayu Memasuki Alaf Baru**, cet. pertama, Kuala Lumpur: Akademi Pengajian Melayu, Universiti Malaya.

Rahmah Haji Bujang dan Wan Abdul Kadir Wan Yusof, “Manifestasi Kosmologi Dalam Kesenian Melayu”, dalam Wan Abdul Kadir dan Hashim Awang AR (ed.), 1997, **Seni Dan Kosmologi Islam Dalam Kesenian Melayu**, Kuala Lumpur: Universiti Kebangsaan Malaysia.

Shafie Abu Bakar, 1990, **Keindahan Dalam Kesenian Islam**, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Syed Muhammad Naquib al-Attas, 1972, **Islam dalam Sejarah dan Kebudayaan Melayu**, Kuala Lumpur: Universiti Kebangsaan Malaysia.

ENSIKLOPEDIA DAN KAMUS

Andaya, Watson Barbara, "The Port Kingdoms", dalam Nik Hassan Shuhaimi Nik Abdul Rahman (ed.), 1998, **The Encyclopaedia of Malaysia: Early History**, Vol. 4, Kuala Lumpur: Archipelago Press.

Fuad Ifram Al-Bustani, 1986, **Munjid At-Tullab**, Beirut, Lubnan: Dar al-Masyrik.

Hasan Haji Hamzah (ed.), 1997, **Kamus Ensiklopedia**, Jilid 1, cet. pertama, Shah Alam: Anzagain Sdn. Bhd.

Hughes, Thomas Patrick, 1982, **Dictionary of Islam**, cet. ke-3, New Delhi, India: Cosmo Publications.

Miksic, John, "Indigenization of Indian Culture", dalam Nik Hassan Shuhaimi Nik Abdul Rahman (ed.), 1998, **The Encyclopaedia of Malaysia: Early History**, Vol. 4, Kuala Lumpur: Archipelago Press.

Mohd Sanusi bin Hj. Mahmood (Hj.), 1976, **Kamus Istilah Islamiah Sanusi**, Kota Bharu, Kelantan: Sharikat Dian Sendirian Berhad.

Muhs. Idris Abdul Rauf Al Marbawi, t.t, **Qamus Idris Al-Marbawi**, Jilid 1, Mesir: Mustafa Al-Babi Al-Halabi.

Othman Yatim, "The Early Islamic Period", dalam Nik Hassan Shuhaimi Nik Abdul Rahman (ed.), 1998, **The Encyclopaedia of Malaysia: Early History**, Vol. 4, Kuala Lumpur: Archipelago Press.

Teuku Iskandar (Dr.), 1989, **Kamus Dewan**, cet. pertama, edisi baru, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

TIM Penyusun Pustaka-Azet Jakarta (ed.), 1988, **Leksikon Islam**, Jilid 1, Jakarta: PT Penerbit Pustazet Perkasa.

Al-Munjid fi al-Lughah wa al-A'lam (enon.), 1986, cet. ke-32, Beirut: Dar al-Masyrik.

Encyclopaedia Britannica (enon.), 1985, United States of America: Inc. United States of America.

Ensiklopedia Dunia Melayu (enon.), 1997, Jilid 5, cet. pertama, Kuala Lumpur: Piramid Pertama (M) Sdn. Bhd.

The Encyclopaedia of Islam (enon.), 1978, vol. IV (IRAN-KHA), Leiden: E.J. Brill.

ARTIKEL-ARTIKEL (TERMASUK YANG DIPEROLEHI DARIPADA KERTAS KERJA, BUKU CENDERAMATA, MAJALAH DAN INTERNET)

- A. Aziz Deraman, 1986, "Kebudayaan Islam Di Malaysia", Kertas Kerja yang disampaikan sewaktu Minggu Kebudayaan Islam, 28 Februari - 2 Mac 1986, anjuran Persatuan Mahasiswa Universiti Sains Malaysia, Pulau Pinang dengan kerjasama Pusat Islam, Kuala Lumpur, Kementerian Kebudayaan, Belia dan Sukan Malaysia.
- Buku Cenderamata, "Kalamu-Illah Pameran Seni Khat '96 Universiti Malaya", Anjuran Pusat Kebudayaan Universiti Malaya, Kuala Lumpur, pada 18-22 Februari 1995.
- Buku Cenderamata, "Konvensyen Tulisan Jawi", di Maktab Perguruan Kuala Terengganu, Batu Rakit, Kuala Terengganu, Anjuran Yayasan Islam Terengganu dan Dewan Bahasa dan Pustaka, pada 7-9 Rejab 1404 bersamaan 9-11 April 1984.
- Buku Cenderamata, "Pameran Pertandingan Seni Khat", Anjuran Pusat Kebudayaan Universiti Malaya, yang berlangsung di Dewan Tunku Cancellor Universiti Malaya, pada 23 Zulkaedah – 4 Zulhijjah 1401 bersamaan 22 September – 2 Oktober 1981.
- Buku Cenderamata, "Pameran Seni Khat", Anjuran Universiti Malaya, yang berlangsung di Dewan Tuku Cancellor Universiti Malaya, pada 26 September – 8 Oktober 1975.
- Buku Cenderamata, "Pameran Pertandingan Seni Khat Peringkat Kebangsaan", Pameran karya-karya yang berjaya diadakan di Stadium Negara, Kuala Lumpur, pada 22 Muharam – 6 Safar 1401 H bersamaan 30 November – 14 Disember 1980.
- Buku Cenderamata, "Pameran Seni Khat Antarabangsa" sempena Ekspos Tamaddun Islam Sedunia 1990, telah diadakan di Balai Seni Lukis Negara pada Ogos hingga September 1990.
- Buku Cenderamata, "Pertandingan Seni Khat Seramik", Peringkat Kebangsaan Kali Kedua, anjuran Perbadanan Kemajuan Ekonomi Negeri Johor (PKENJ), yang diadakan pada 3 Jamadil Akhir 1416 H bersamaan 28 Hb. Oktober 1995.
- Buku Cenderamata, "Pameran Sultan Trengganu", telah diadakan di Dewan Tunku Abdul Rahman pada 10-17 Jamadil Awal 1401 bersamaan 17-24 Mac 1981.
- Buku Cenderamata, "Pameran Tamaddun Islam – Pameran Seni Lukis dan Seni Khat", telah diadakan di Balai Seni Lukis Negara pada 20 Syaaban bersamaan 21 Mei 1984.
- Lukman bin Hj. Abdul Latif (Hj.), 1991, **Majalah Asy-Syu'lah**, Bil. 1, Yayasan Islam Kelantan.
- Ustaz Sabri Abdul Rahman, Julai 1999, "Tangkal Bolehkah Digunakan", dalam **Majalah Al-Islam**, Bil. 307, Tahun ke-26.

Nur Aishah Ismail, Mei 2000, "Muzium Kesenian Islam Malaysia Pamer Keunikan Kesenian Islam", dalam Normala Hamzah (ed.), **Majalah Wanita**.

Arabic Calligraphy "The Origins of Arabic Calligraphy",
<http://islamicart.com/main/calligraphy/origins.htm>.

Arabic Calligraphy "Early Calligraphic Development",
<http://islamicart.com/main/calligraphy/early.htm>.

Arabic Calligraphy "Deewani",
<http://islamicart.com/main/calligraphy/styles/deewani.htm>.

Arabic Calligraphy "Kufi", <http://islamicart.com/main/calligraphy/styles/kufi.htm>.

Arabic Calligraphy "Naskh", <http://islamicart.com/main/calligraphy/styles/naskh.htm>.

Arabic Calligraphy "Riqqa", <http://islamicart.com/main/calligraphy/styles/riqqa.htm>.

Arabic Calligraphy "Taliq", <http://islamicart.com/main/calligraphy/styles/taliq.htm>.

Arabic Calligraphy "Thuluth",
<http://islamicart.com/main/calligraphy/styles/thuluth.htm>.

LATIHAN ILMIAH/TESIS

Asma bt. Ahmat, 1996, **Malay Manuscripts: Tradition and Documentation**, Tesis Sarjana, School of Library, Archive and Information Studies, University College London.

Kang Kyoung Soeck, 1986, **Perkembangan Tulisan Jawi Dalam Masyarakat Melayu**, Tesis yang dikemukakan untuk memenuhi Ijazah Sarjana Sastera (M.A) di Jabatan Pengajian Melayu, Universiti Malaya, Kuala Lumpur, Yayasan Syed Kechik.

Suhibah binti Abd Aziz, 1997/1998, **Seni Khat Islam: Sejarah dan Perkembangannya di Malaysia**, Latihan Ilmiah yang dikemukakan untuk memenuhi Ijazah Sarjana Muda Usuluddin, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.

Siti Salwa binti Soffian, 1996/1997, **Nilai-Nilai Islam Dalam Kesenian Melayu**, Latihan Ilmiah yang dikemukakan untuk memenuhi Ijazah Sarjana Muda Usuluddin, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.